

FORME REPREZENTATIVE ALE COMUNICĂRII VERBALE ÎN UNIVERSUL RURAL PREDIST

Prof. dr. Gabriela VASILIU

Liceul Tehnologic „Anghel Saligny”, Brăila
Structura: Școala Gimnazială „C. Sandu-Aldea

Abstract: *Comunicările interpersonale în universul rural predist nu sunt fluide, prezintă sincope și sunt interpretabile. Folosirea poreclor, înjurăturilor, apelativelor, în schimburile frecvente de replici, amplifică expresivitatea limbajului țărănesc predian. Cu toată agresivitatea conținută, limbajul reușește să nu devină trivial, „pudoarea” rămânând o trăsătură de bază a limbajului țăranilor lui Marin Preda.*

1. Umorel și ironia

Țăranii lui Marin Preda sunt vorbitori de excepție: „voi toți povestiți formidabil” (*Risipitorii*, 374). Spre deosebire de spațiul citadin, în care „cele mai reușite întâlniri sunt cele în care oamenii vorbesc puțin” (idem, 268), în universul rural comunicarea verbală joacă un rol de frunte.

Valoarea dialogului constă mai mult în „arhitectura” sa, decât în transmiterea unor informații. Actul comunicativ nu presupune neapărat un banal schimb de replici, ci implică acea libertate de a / (te) întreba și de a da sau a nu da un răspuns, de a te defini existențial prin dobândirea dreptului de a dialoga (I. Moromete). Pentru Moromete care „petrecea seri lungi cu prietenul lui Cocoșilă, discutând politică” (*Moromeții I*, 45), comunicarea este un veritabil mod de viață și o tehnică de exorcizare a unei realități sociale potrivnice.

Realismul comunicării moromețiene se impune prin spontaneitatea, naturalețea și autenticitatea modului de a dialoga al personajelor.

Importanța acordată felului „*cum se spune*” nu trebuie să umbrească prezența subiacentă a unui „*cum nu se spune*” - ce nu implică o tănuire a sensului, ci plasarea acestuia dincolo de „rostire”, în zona *intenției* care motivează comunicarea. Se poate vorbi aici de două niveluri intenționale ale comunicării, pe de o parte unul vizibil, obiectiv, ce urmărește o bună funcționare a schimbului de replici („vreau să spun pur și simplu”), și unul ascuns ce ține cont de existența a două instanțe – realitatea istorică („nu vreau / nu pot să spun”) și disponibilitatea interlocutorului de a recepționa mesajul („nu am cui să-i spun”).

Confruntate cu „presiunile vremii”, personajele folosesc ca mod de ne-spunere expresia idiomatice. Procedul sugerează o filiație intertextuală antonpannescă în care atenția se îndreaptă spre cuvântul neașteptat ca într-o snoavă lingvistică. Enunțul se încarcă astfel de conotații izvorâte dintr-o convenție inițială acceptată de un univers actoricesc ce încearcă să se apere de conjunctura lumii moderne capitaliste. Caracterul ludic al exprimării este aici dominant. Jocul devine un pact care îi unește pe cei ce știu (Cocoșilă, Moromete, Iocan, V. Petrini) și se înțeleg în planul superficial al semnelor, răspunzându-și în planul adânc al sensurilor adevărate.

Un alt scop al conversației prediene este construirea acelei stări de nedumerire, privită ca un refuz al capitulării în fața probelor, ca pe o ieșire din sfera lui „convictio” (vinco, vincere = a învinge) și o trecere în spectrul confortabil al cuvântului „persuasio” (suadeo, suadere = a sfătui), prin care este acceptată posibilitatea de a fi influențat și nu constrâns. Se urmărește, așadar, determinarea unei stări de reflecție care să producă o deschidere spre interpretări. Dimensiunea funcțională („*ce fac cuvintele?*”) a persuasiunii are în vedere această competență a rostirii prediene de a provoca reacții de uimire interlocutorilor ce se sustrag unei posibile manipulări, trăind în spațiul libertății. Fiecare dintre participanții la dialog experiază două stări – cea de nedumerire (act provocat) și cea de a-i nedumeri pe alții (provocare). Personaje ca I. Moromete, Cocoșilă, Țugurlan folosesc „nedumerirea” ca factor de protecție și ca posibilitate de acces la reflecție, la acel spațiu de joc al conotațiilor și denotațiilor. Prin urmare, nedumerirea capătă un aspect de culise, ce se impune ca o formă de obstrucționare a „probelor distructive”, mărturisite de personaje tabu de tipul Istoriei - pe de o parte, și al Ignoranței și Îngustării umane - pe de alta.

Tergiversarea, umorul, ironia, autocenzurarea sunt procedee ale comunicării rurale prin care se urmărește obscurizarea semnificațiilor. Subtilitățile prezente în schimburile de replici, vorbele încâlcite sau echivoce („în doi peri”) provoacă permanent interlocutorii, asigurându-i, totodată emițătorului, posibilități de retragere. Comunicarea, în satul predian, pare să se îndepărteze de scopul ei fundamental – elucidarea. Dumitru lui Nae, Ilie Moromete, Cocoșilă, Pațanghel stăpânesc arta de a-și disimula gândurile, de a deruta prin gesturi false, de a se juca cu naivitatea partenerilor de discuție. Nicolae Breban sublinia în *Interviuri din tranziție* (1996) existența în textul predian a unei adevărate „*comedi*” care poate fi pusă pe seama creativității personajului rural din Cîmpia Dunării: „Pentru mine, Marin Preda este impresionant prin faptul că a reușit, alături de cele două efigii în bronz literar,... să propună o a treia efigie, țăranul muntean. Dacă țăranul ardelean este țăranul dramatic, zolist, dacă cel al lui Sadoveanu este țăranul mitic..., cel al lui Preda, mai contemporan, intră într-o comedie de limbaj și într-o comedie de situații...” (236).

Umorele, în general, permite individului să profite de imaginația sa, de spiritul său critic pentru a da viață și culoare discursului. Pe de altă parte, în cadrul unui grup, umorul servește și la „controlarea comportamentului grupului subordonat”, fiind un mijloc „de legitimare a poziției deținute de cel puternic” (P. Collett, 2006, 121). Ilie Moromete, liderul întâlnirilor duminicale din poiana lui Iocan, este recunoscut ca fiind un personaj reprezentativ, cu un puternic simț al umorului. El reușește să ofere auditoriului iluzia libertății și a demnității. Alături de Cocoșilă, Iocan, personaje ce intră în acest „dans tematic al umorului”, Ilie Moromete obține aprecierea grupului pe care îl domină prin recunoscuta-i jovialitate. Glumele pe care le face amendează imaturitatea, iresponsabilitatea și nedreptatea umană (Paraschiv, Nilă, Catrina, Udubească, Ion a lui Măi, Tudor Bălosu etc.). Același simț al umorului îl mai au și personaje ca Pațanghel (*O adunare liniștită*) și Ilie Barbu (*Desfășurarea*). Acesta din urmă, asemenea lui Moromete, atunci când povestește (despre socotelile fraților Ciobanu), construiește adevărate silogisme.

Bunicul lui Victor Petrini dispune și el de un „*humor filosofic*” (*Cel mai iubit dintre pământeni ...III*, 26). Aidoma lui Ilie Moromete, personajul își contrazice adesea partenera, îi cenzurează vorbele, ideile, îmboldit de un acut orgoliu masculin.

Ironia devine o regulă a comunicării detașate, în special în romanul *Moromeții*. Ea nu reprezintă neapărat un joc, ci are conotații analitice, defensive, raționale ce se dezvoltă într-o gândire

reflexivă. Ironistul este cel care disimulează, omite, ascunde, exprimă altceva decât gândește. În opinia lui Kierkegaard (apud J. Hersch, 1997, 314), ironia trebuie să se afle totuși în „serviciul adevărului”. Ea reprezintă o formă de abrogare a excesului, a iraționalului, a duplicității, dar și o modalitate de exprimare a sociabilității personajelor.

În primul volum (*Moromeții*), ironia reprezintă un instrument de comunicare cu multiple funcții: temperare, ameliorare (Ilie – Catrina, Ilinca, Tita), corecție morală (Ilie Moromete – Paraschiv, Nilă, Achim, Nicolae) sau amendare (I. Moromete – Tudor Bălosu, Victor Bălosu). Moromete, deținând postura „eironului” (Northrop Frye, apud M. Popa, 1975, 188) în actul dialogic, folosind limbajul ambiguu, ermetic, încărcat de semnificații subterane, reușește să domine întâlnirile cu mediocritatea. Utilizând metoda maieutică, protagonistul practică un tip de ironie socratică. Moromete nu folosește forma limită a ironiei – *persiflajul*, considerat de La Bruyere, (apud M. Popa, 1975, 206), dovada „sărăciei de spirit”, și nici *surâsul ironic* al „individului civil” (*Cel mai iubit dintre pământeni...*) ca mască a pornirilor agresive, ci „gluma” nevinovată, amicală, devenită gravă în anumite contexte, cu scopul de a corecta, de a ajusta defecte umane. Sorin Alexandrescu (*Limbă și literatură*, 1966, nr.12) vede în Ilie Moromete un ins „sociabil care iubește oamenii pe care îi ironizează”.

Observatori ironici de marcă sunt Niculae și Cocoșilă. Voicu Bugariu (2006, 32) îl consideră pe Cocoșilă un adevărat „bufon” al satului : „Cocoșilă este o justificare și un emul al lui Ilie Moromete...Cei doi se comportă ca un rege și bufonul său, savurând parodia...”. De asemenea, în mediul citadin, Călin Surupăceanu, Victor Petrini, Moroianu, Vintilă, dr. Ionescu, Niculae, Simina sunt personaje reprezentative prin acea inteligență vie care le ascute spiritul de observație și îi face predispuși la atitudini ironice. Ironizații sunt întotdeauna cei care încalcă regulile codului moral sau cei care nu pot să se desprindă de „ceața minții”. Unul dintre cei care atrage după sine „atenția ironică” a lui Ilie Moromete este T. Bălosu . Adoptând permanent o atitudine excentrică de supraevaluare (megalopsichia / Aristotel, apud M. Popa, 188), personajul este adesea ironizat. Nici pe fiul său, subtilul I. Moromete nu-l scapă din vedere și-i temperează aroganța.

La nivelul discursului, personajele apar ca două tipuri distincte – „alazonul” și „eironul”, ultimul funcționând în prezența primului; cu alte cuvinte, primul este *motivul* declanșării ironiei.

Ironizată este și Catrina. Adeseori, Ilie Moromete „ia în glumă” visele ei nocturne: „Unde nu se întâmplă să avem noi atâția porci câți visezi tu” (*Moromeții I*, 44). Achim nu scapă nici el de stilul aluziv al tatălui. Observând naivitatea cu care își făcea calculele profitului (în legătură cu oile), tatăl îl penalizează, luându-l peste picior: „înseamnă, răspunse Moromete, batjocorindu-l, înseamnă prostia ta din cap” (idem, 16). Ceilalți fii, Paraschiv și Niculae, sunt și ei „victimele” sarcasmului tatălui. Paraschiv e conștient că pe tot parcursul șederii sale în casa părintească a fost adesea „*luat în derâdere*” (*Delirul*, 389) de tatăl său. Dorind să-i atragă atenția lui Niculae asupra faptului că se află la vârsta propice întemeierii unei familii, același tată folosește metoda disimulării: „... uite, ia-o pe aici, dai de barza aia de acolo. Stai și tu de vorbă cu ea, poate te învață să te însori și tu ...” (*Moromeții III*, 26). Dugu (*Întâlnirea din pământuri*, 18) experimentează atitudinea ironică a tatălui care încearcă astfel să tempereze sentimentele fiului îndrăgostit: „Ia spune, mă, când te însori? Să nu ...o iai chiar azi, că eu nu te primesc, te dau afară...”. În vol. al II-lea, ironizații sunt falșii țărani de tipul lui Bilă, Isosică, Ouăbei, Adam, Fântână, Mantaroșie deveniți „figuri centrale” ale satului. Criticul Radu Țeposu (1983, 118)

consideră că pentru Ilie Moromete viața reprezintă o profundă „amânare ironică”, o adevărată „evaziune retorică”.

După cum observă Voicu Bugariu (2006), naratorul însuși e cel care relatează cu ironie subtilă desfășurările epice, secondând parcă stilul aluziv de comunicare al personajului-cheie Ilie Moromete. Cunoscuta scenă a perierii pălăriei de către Ilie Barbu e reprezentativă: „Tot *dichisindu-se*, ajunsese în scurtă vreme și la pălărie. O cumpăraseră cu șase ani în urmă și dăduse pe ea două ruble de grâu....începu să dea cu peria peste ea...pălăria se umplu de pete...Ilie începu să scuipe peste ea și în cele din urmă petele trebuiră să piară...” (s.n.) (*Desfășurarea*, 160). De asemenea, defectul de vorbire al lui Matei al Barbului e ridiculizat: << avea o gălmă în gât, care din pricina asta, când vorbea, îți venea să-i spui: „Tușește, măi, Matei, să-ți iasă gălma aia din gât”>> (*Moromeții I*, 229).

În universul rural predian, ironia determină apariția râsului sau zâmbetului discret, generat de coparticiparea la actul ironiei sau de „priceperea” stilului aluziv de comunicare. „Bufoneria transcendențială” (V. Bugariu, 2006, 38) care particularizează discursul este semnul vitalității intelectuale, a spiritului viu al personajelor. Totodată, ea reprezintă și un „semn de echilibru” (*Marele singuratic*, 389) psihologic al eroilor lui Preda.

2. Porecla

Porecla este o categorie antroponimică cu funcție denominativă și satirică. În general, orice poreclă se raportează la particularitățile fizice și morale ale unui individ. Prin ea se fac aluzii la comportamente, la defecte umane. D. Buzatu (M.O, 1960, 472) consideră că orice poreclă apare din semnalarea unei trăsături specifice, „fiziologică sau sufletească, din pricina deprinderilor cuiva, dintr-o glumă sau o ceartă și din tendința de a ironiza”.

Cunoscută în literatură ca o formă de caracterizare indirectă, porecla, în universul ficțional, este o moștenire a „vocii” satului. În creația unor Creangă sau Slavici, întâlnim adesea porecle care individualizează personajele. La Marin Preda, numele de familie sunt reprezentate fie printr-un patronim la cazul genitiv (Cârstache a lui Dumitrache, Ion a lui Miai, Gheorghe a lui Marin, Dumitru lui Nae), fie printr-o poreclă (Parizianu). Fiind inițial niște elemente auxiliare, poreclele atribuite personajelor ajung să facă parte integrantă din nume. Piezându-și, în timp, caracterul ironic, ele devin *supranume*.

Particularitățile fizice, psihice și geografice ale unor personaje inspiră adesea ochiul și gura satului. Astfel, plecând de la ceea ce văd și de la ceea ce aud (zvonul), oamenii poreclesc, atribuie nume suplimentare, menite să accentueze diferite trăsături fizice sau/și morale. Dincolo de caracterul afectiv, adesea peiorativ, actul poreclirii are în vedere și satirizarea personajelor. Ochiul satului predian este foarte vigilent, atent la detalii. Investigând cu vigilență toate mișcărilor, obiceiurile, defectele umane, el sancționează și ironizează cu ajutorul poreclelor.

Ștefan Paul este supranumit „a lu Parizianu”. Porecla are legătură cu bunica lui. Aceasta, fiind în tinerețe, plecată la Paris, pe post de servitoare, are o relație cu un parizian, rămâne însărcinată și îl naște pe tatăl lui Ștefan. Satul surprinde situația atipică și-l stigmatizează pe noul născut cu numele de Parizianu. Porecla a devenit un supranume care s-a transmis de la o generație la alta, astfel încât Ștefan figurează cu numele de *Parizianu* și în cataloagele de la școală. Interesant este

modul în care personajul acceptă porecla. Lucrul este privit ca perfect normal. Purtarea poreclei face parte din legea satului și este acceptată cu naturalețe. Ștefan Paul poartă acest „însemn” cu dezinvoltură chiar și în mediul citadin. Odată ajuns la București, el are revelația ciudățeniei numelui său suplimentar, dar, din obișnuință, își acceptă în continuare porecla „nu m-a supărat niciodată porecla asta, care, în sat, în cataloage se transformase în nume. Aici însă parcă m-a trezit dintr-o buimăceală, bineînțeles numai pentru câteva clipe, adică mi-am dat seama că deși sunt la București, de fapt, n-am plecat din sat” (*Delirul*). Tot de la un bunic, Niculae Masă își moștenește și el supranumele. Aceluia, om cu stare, îi plăcea să stea mult la masă și să-i invite și pe alții: „Hai la masă, zicea, și mulți veneau și se așezau la masa lui, care nu se știe cum făcea acest om, că-i dădea un aer de petrecere chiar dacă era zi de lucru. Fiul, tatăl strungarului, fu înscris în registrele primăriei, cum era obiceiul ... cu numele de Masă Ion. Băieții acestuia printre care și Niculae, la fel ...” (idem, 259).

După cum se observă, porecla se oficializează, ajunge să figureze ca nume de familie în registrele primăriei și în cataloagele școlare. Intriganta Maria Moromete este poreclită Guica de către unul dintre mocanii care veneau, în fiecare toamnă, la câmpie, să schimbe fructele pe porumb. Ea avea obiceiul să guste din fructe fără să le cumpere. Într-o toamnă, nemaifiind lăsată să se atingă de produse decât dacă le plătește, femeia începu să țipe de furie. Vocea ei care semăna cu un guițat fu caracterizată de mocan într-un fel ce avea să rămână fixat în memoria sătenilor („vai, vai! Cum mai guică ca o porcea”, *Moromeții I*, 37).

Ilie Moromete poartă și el amprenta poreclei (Mutu, Pațanghel). Fiind în tinerețe un introvertit căruia nu-i plăcea să comunice prea mult cu cei din jur, este imediat amendat de către „opinia publică” cu apelativul Mutul. Un alt personaj stigmatizat este fata Catrinei. Din cauza privirii ei „puțin poncișă” (*Moromeții II*, 280), mama Alboacei o numește – Poancă. Sub această denumire ea își face simțită prezența în lume satului.

Ion Panait, bărbatul Paraschivei Ciocea, este un țăran care se decide să plece din sat, la Moreni, pentru a obține un venit mai mare. La întoarcere, sătenii îl poreclesc Moreanul, de unde supranumele său – Ion Moreanul (idem, 302). Unii țărani rămân în memoria satului marcați de o poreclă, fără să se mai cunoască motivul atribuirii acesteia. Pe Popa Gheorghe, țăranii îl cunosc sub numele de Megherel, dar „etimologia” apelativului său nu o mai știe nimeni: „lumea îi spune Megherel, nu știu de ce ...” (*Delirul*, 82).

A supranumi este și o tehnică a scriitorului prin care își caracterizează personajele. Titlaturile de „Risipitori”, „Intrus”, „Cel mai iubit ...” sau „Singuratic” sunt niște cognomene care subliniază trăsăturile protagoniștilor. Risipitori, mărturisea Marin Preda (*Creație și morală*, 336), sunt numai acei oameni care „au ce risipi”. Personajele *risipesc* „fără prudență” generozitate, iubire, încredere, devotament (Vale Sterian, Constanța). *Marele singuratic*, Niculae, trăiește un timp al întâlnirii cu sinele, al iubirii nemăsurate, la marginea Bucureștiului, într-un loc izolat, cufundat în vegetație. *Intrusul* are o structură interioară curată, naturală, jovială, nepotrivită însă mediului în care trăiește. Chiar dacă se simte străin, personajul nu încetează să facă risipă de moralitate și dăruire. Deși este urmărit de eșecul în dragoste, personajul Victor Petrini poate fi socotit „Cel mai iubit ...” pentru că are conștiința iubirii fără limite.

Toate aceste caracterizări au un substrat ironic. În mod normal, *risipitorul* trebuie să simtă că irosește, *cel mai iubit* să trăiască satisfacția iubirii, *intrusul* să se simtă în plus, iar *marele*

singuratic, teribil de izolat. Dar nu e așa. Personajele sunt doar ispitite să se considere risipitoare, neiubite, să trăiască amărăciunea excluderii sau a însingurării. În realitate, protagoniștii rămân niște învingători. Ei, risipind, iubind, lăsându-se respinși, sau înstrăinându-se, recuperează în plan moral, spiritual și își amplifică libertatea interioară: „de aceea, te iubesc, că ești singur și liber” (*Marele singuratic*, 54).

3. Ocara

Înrudită cu blestemul și imprecăția, înjurătura este o „armă lingvistică” (P. Collett, 2006, 69), care are însă și o funcție terapeutică. Cel care o folosește obține o detensionare psihică. Proferarea de înjurături reprezintă o formă naturală de manifestare a țăranelor lui Marin Preda cu rol defulatoriu. Majoritatea înjurăturilor sunt anodine și inofensive, dar ele susțin uneori interacțiuni lingvistice conflictuale. În universul rural, înjurătura și-a pierdut în mare parte încărcătura emoțională și capacitatea de a șoca. „Tabuurile lingvistice” (idem, 67) sunt puternice la început. În timp, ele se diminuează. Înjurătura ajunge să facă parte, pur și simplu, din inventarul lexical comun. Birică, de exemplu, o înjură pe nevasta lui „liniștit și supărat, dar cu un glas bun și cald, ca și când ar fi mângâiat-o” (*Moromeții I*, 264).

Specifică bărbatului de la țară, înjurătura este și o dovadă de masculinitate, o adevărată „probă a bărbăției” (I. Evseev, 224). Despre Stan Ciocea aflăm că înjură „ca un zălat” (*Moromeții II*, 303). Secretarul sfatului, Zdruncan și Niculae descoperă funcția „recreativă” a înjurăturii și o folosesc cu nonșalanță. Cocoșilă, de asemenea, era vestit în sat pentru felul său de a înjura: „îl înjura și pe tat-su ... înjura și pe popa și pe primar și pe perceptor, pe toți, de la lingură, de la șervetul cu care se ștergeau până la cele mai mărunte lucruri, lampă, sfeștilă, lumânări, ciorapi și târla, grădina, neamul și străbunicii, nepoții, copiii copiilor ...” (*Moromeții I*, 46). Cu toate aceste răbufniri temperamentale, Cocoșilă reprezintă pentru I. Moromete: „un ins care stârnea ...ceva neînchipuit de plăcut” (idem, 45). Un tip de înjurătură lipsită de agresivitate proferează și Valache. Cărciumarul, deși intrigat de al lui Radu Lungu, nu concentrează în modul său de adresare vulgaritatea: „Îl înjura, dar furia lui era atât de inocentă prin lipsa de răutate pe care n-o putea avea, că notarul începu să râdă” (*Moromeții II*, 94).

În satul predian, înjurătura este o formă de exprimare curentă. Din reflex sau dintr-o cauză anume („cei mai mulți când nu se înțeleg se înjură”, idem, 83), personajele apelează la mesajul imediat și frust al unei înjurături. Ștefan, Achim se folosesc de astfel de expresii pentru a se impune, pentru a-și crea o imagine indestructibilă și pentru a rezista presiunilor conjuncturale. Replica dată de Parizianu „privirilor iscoditoare” care-i condamnau plimbările nemotivate este, bineînțeles, exprimarea impulsivă. Această impolitețe verbală constituie și o supapă de emoții negative pentru personajele nedreptățite, umilite (Țugurlan, Dumitru lui Nae, Niculae Moromete). Ilie Barbu (*Desfășurarea*, 206), simțindu-se agresat, oprimat de către V. Ghiocioaia, se descarcă emoțional, folosind vocabule socotite necuviincioase.

În afara acestui „fel de a vorbi” (*Povestea unei călătorii*, 145), țăraniii prediști au și un stil aparte de a se adresa unii altora. Folosirea interjecțiilor particulă – „fă”, „mă”, „bă” – este generală în lumea satului lui Preda. Folosirea acestor apelative nu influențează în rău comunicarea interpersonală, ceea ce se petrece, în schimb, în arealul citadin, unde ele sunt percepute drept jignitoare și agresive. Din contră, la țară acestea constituie expresia unei familiarități benigne. În familia Boțoghină, după ce se poartă o discuție pe tema pământului, a banilor, Anghelina își

manifestă îngrijorarea, plângând. Vasile încearcă să o liniștească, fără însă să lase prea mult să transpară slăbiciunea lui sufletească: „Fă, tu n-auzi să nu mai plângi ...? Fă, tu n-auzi ...?” (*Moromeții I*, 135). Cuvintele devin astfel paravanul emoțiilor. Poate fi amintită aici „pudoarea aspră țărănească”, remarcată de S. Damian (1963, 13), prin care țăranul încearcă să își cenzureze efuziunile sufletești.

În toposul citadin, astfel de apelative sunt rare. Cei care migrează însă spre acest spațiu nu pot să se debaraseze ușor de tipul de adresare rurală. Paraschiv, după patru ani de viațuire la oraș, nu renunță la apelativele rurale: „ia fă, fă, o cafea” (*Delirul*, 128), „dă-i, fă, o strachină de mâncare” (ibid.) De asemenea, Iosif, prietenul lui Niculae, atunci când îl caută la așa numită „casă a grădinii”, îl strigă în relaxatul său stil țărănesc: „Bă Moromete, unde ești, mă?” (*Marele singuratic*, 19). Nevasta lui Achim se simte însă jignită și ripostează atunci când cumnatul ei (Paraschiv) i se adresează cu *fă*: „cumnată să-mi zică, nu fă. Și nici să mă înjure” (*Delirul*, 253). Femeia e nevoită să realizeze că aceste apelative nu pot fi îndepărtate cu ușurință, mai ales că nici soțul ei, Achim, nu reușește să le suprimă: „Cum, fă, exclamă el ...” (idem, 256). Același personaj obișnuiește să i se adreseze tatălui cu interjecțiile „mă”, „bă”: „Mă, eu ți-am spus! zise Achim cu dispreț” (*Moromeții I*, 16). Aceste forme de adresare constituie un adevărat „stil țărănesc” (*Marele singuratic*, 19) de comunicare care definește personajele satului din Câmpia Dunării. Având în vedere toate aspectele comunicării verbale prediene, Gelu Ionescu (apud Ion Negoitescu, 2000, 435) a considerat că schimbul de replici între personaje este unul eliptic, subtil, impresionant și chiar agresiv. Felul acesta de a vorbi a fost numit simbolic „**sită de comunicare**” (ibid.).

Echivocul, înjurătura, ocară reflectă existența unor temperamente flexibile, joviale, directe. Comportamentele lor simulate sunt pe deplin justificate (conservarea libertății interioare, respingerea imposturii). Deși dispun și de un simț dezvoltat al disimulării, personajele se remarcă prin autenticitate

Referințe bibliografice:

- Bugariu, Voicu.** 2006. *Existențe ironice*. Personajele lui Marin Preda, Ed. LiterNet.
Collett, Peter. 2006. *Cartea gesturilor europene*, Editura Trei, București.
Evseev, Ivan. 1999. *Enciclopedia semnelor și simbolurilor culturale*, Ed. Amarcord, Timișoara.
Hersch, Jeanne. 1997. *Mirarea filozofică*, Ed. Humanitas, București.
Popa, Marian. 1975. *Comicologia*, Ed. Univers, București.
Limbă și literatură /nr. 12/ București/1966

Bibliografia operei:

- Preda, Marin,** *Marele singuratic*, Ed. Cartea Românească, București, 1972
Preda, Marin, *Viața ca o pradă*, Ed. Albatros, București, 1977
Preda, Marin, *Moromeții I*, Ed. Albatros, București, 1987
Preda, Marin, *Moromeții II, III* Ed. Minerva, București, 1970
Preda, Marin, *Risipitorii*, Ed. pentru literatură, București, 1969
Preda, Marin, *Întâlnirea din pământuri*, Ed. Eminescu, București, 1973
Preda, Marin, *Scrieri de tinerețe*, Ed. Minerva, București, 1987
Preda, Marin, *Cel mai iubit dintre pământeni*, Ed. Cartea Românească, București, 1980
Preda, Marin, *Intrusul*, Ed. Minerva, București, 1974
Preda, Marin, *Delirul*, Ed. Cartea Românească, București, 1975
Preda, Marin, *Albastra zare a morții*, Ed. Militară, București, 1990

Preda, Marin, *Imposibila întoarcere*, Ed. Cartex Serv, București, 2004
Preda, Marin, *Jurnal intim*, Ed. Cartex Serv., București, 2007